

УДК 330.15:316.33

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.75-21>

Бріль М.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри державного управління, публічного
адміністрування та регіональної економіки
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Руденко В.О.

аспірантка кафедри соціальної економіки
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Другова О.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та бізнесу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Bril Mykhailo

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department
public administration, public administration and regional economy
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Rudenko Viktoriia

Postgraduate Student Department of Social Economics
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Druhova Olena

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department management and business
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ ОГЛЯД ІНДЕКСІВ СПОЖИВЧИХ ЦІН У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ (ЗА БЕРЕЗЕНЬ 2024)

THEORETICAL AND PRACTICAL OVERVIEW OF CONSUMER PRICE INDICES IN THE REGIONS OF UKRAINE (FOR MARCH 2024)

Стаття присвячена комплексному аналізу важливого економічного показника – індексів споживчих цін (ІСЦ) в різних областях України на початок 2024 року. Стаття поєднує теоретичні аспекти, що описують методологію розрахунку ІСЦ та фактори, що впливають на них, з практичним аналізом динаміки цінових змін у різних регіонах країни. Огляд теоретичних аспектів ІСЦ розкриває їхнє призначення як індикаторів економічного стану, що відображають зміни вартості кошика товарів та послуг, споживаних населенням. В статті проаналізовані різні методи розрахунку ІСЦ, включаючи способи зважування цін, вибір базового періоду та інші технічні аспекти, що впливають на отримані показники. Велика увага приділяється також факторам, що впливають на цінову динаміку, таким як зміни валютного курсу, цінова політика та інші економічні та політичні чинники. Практична частина статті зосереджена на аналізі динаміки ІСЦ в різних регіонах України за березень 2024 року. Цей аналіз дозволяє виявити та проаналізувати ключові фактори, які впливають на цінову динаміку у різних частинах країни. Різні регіони мають свої особливості, що враховуються під час аналізу: рівень економічного розвитку, структура виробництва та споживання, галузева специфіка, демографічні та соціокультурні особливості тощо. Динаміка ІСЦ відображає ступінь впливу цих чинників на цінову ситуацію в кожному конкретному регіоні. Особливу увагу заслуговує аналіз можливих наслідків цінових змін для населення та економіки в цілому. Високий рівень інфляції може негативно впливати на покупчу спроможність населення та загальний стан економіки, тому своєчасний моніторинг і управління ціновою динамікою у регіонах є важливим для забезпечення стабільності та ефективного функціонування економіки. Загальний висновок статті покликаний відобразити результати аналізу динаміки ІСЦ в регіонах України за березень 2024 року та надати рекомендації щодо управління ціновою ситуацією в країні. Актуальність дослідження полягає у важливості забезпечення економічної стабільності та зростання в умовах економічної нестабільності та невизначеності.

Ключові слова: споживчі ціни, рівень, динаміка, інфляція, процес.

The article provides a comprehensive examination of the Consumer Price Indexes (CPI) in various regions of Ukraine as of March 2024. It combines theoretical insights into the methodology of CPI calculation and the factors influencing it with a practical analysis of price dynamics across different regions. Theoretical aspects encompass the purpose of CPI as an economic indicator reflecting changes in the cost of a basket of goods and services consumed by the population. The study delves into various methods of CPI calculation, including price weighting, selection of the base period, and other technical aspects affecting the obtained indices. Attention is devoted to factors influencing price dynamics such as changes in exchange rates, price policies, and other economic and political factors. The practical part of the article focuses on analyzing the CPI dynamics in different regions of Ukraine for March 2024. This analysis allows for the identification and examination of key factors influencing price dynamics in different parts of the country. Different regions exhibit specific characteristics, which are taken into account during the analysis, including the level of economic development, production and consumption structure, sectoral specificity, demographic, and socio-cultural features. The CPI dynamics reflect the degree of influence of these factors on the price situation in each specific region. The article also highlights the analysis of potential consequences of price changes for the population and the economy as a whole. A high level of inflation can negatively affect the purchasing power of the population and the overall state of the economy. Therefore, timely monitoring and management of price dynamics in the regions are essential for ensuring stability and effective functioning of the economy. The general conclusion of the article aims to reflect the results of the CPI dynamics analysis in the regions of Ukraine for March 2024 and provide recommendations for managing the price situation in the country. The relevance of the study lies in the importance of ensuring economic stability and growth in the conditions of economic instability and uncertainty.

Key words: consumer prices, level, dynamics, inflation, process.

Постановка проблеми. Теоретичний та практичний огляд індексів споживчих цін досліджує важливий аспект економічної ситуації країни через аналіз динаміки споживчих цін у різних регіонах України. Загальна постановка проблеми полягає у розумінні різниці у рівні споживчих цін між різними областями та її впливу на соціально-економічну ситуацію країни. Різниця у рівні економічного розвитку регіонів України призводить до відмінностей у рівні споживчих цін, що важливо враховувати при розробці економічних стратегій та політик. Високий рівень інфляції може негативно впливати на покупчу спроможність населення та загальний стан економіки. Аналіз ІСЦ у регіонах допомагає зрозуміти та передбачити можливі наслідки для населення та економіки в цілому. Своєчасний моніторинг і управління ціновою динамікою у регіонах є важливим для забезпечення стабільності та ефективного функціонування економіки. Дослідження індексів споживчих цін дозволяє виявити та проаналізувати ключові фактори, які впливають на цінову динаміку у регіонах України, такі як зміни валютного курсу, цінова політика, торговельна активність тощо. Оновлені дані про ІСЦ у регіонах України створюють базу для аналізу та розробки стратегій управління економікою та фінансовими ресурсами, спрямованих на підтримку стабільності та забезпечення економічного розвитку країни. Актуальність статті полягає в тому, що вона відповідає на питання про те, як регіони України реагують на економічні зміни, включаючи інфляційний тиск, та які стратегії можуть бути застосовані для забезпечення економічної стабільності і зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок до розвитку теорії споживчих цін зробили як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти, серед них: Олексенко Р., Семенча І., Когтева М., Дубницький В., Ткаченко Д., Ковальова О., Коваленко І., Іванов С., Павленко А., Корнієнко Ю., Шевченко О., Соколова Л., Петренко М., Григорович О. та інші [1–3; 5; 9; 11]. У закордонних працях, ці питання знайшли своє відображення у науковців Боскін М.Дж., Дулбергер Е.Р., Гордон Р.Дж., Грлічес З., Мішкін Ф.С. та ін. [6; 7; 10].

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів ІСЦ та практичний аналіз динаміки індексу споживчих цін в Україні (березень 2024) та відстеження його змін по регіонах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індекси споживчих цін відображають зміни в рівні цін на товари та послуги, які споживачі купують, та є важливим економічним показником. Знання тенденцій цінових змін у різних регіонах України може бути корисним для бізнесу, уряду, фінансових установ, економістів та громадськості загалом. Особливо враховуючи березень 2024 року, аналіз індексів споживчих цін може бути актуальним через можливі зміни у економіці, фінансових ринках, політиці та інших сферах. Результати такого огляду можуть допомогти приймати управлінські рішення, планувати бюджети, прогнозувати інфляційні та економічні тенденції. Таким чином, тема є дуже актуальною, у зв'язку з тим, що збір та аналіз індексів споживчих цін в регіонах України за березень 2024 року відбувається з урахуванням поточної економічної та соціальної ситуації.

Індекси споживчих цін (ІСЦ) є важливими економічними показниками, які відображають зміни рівня цін на споживчі товари та послуги в певному регіоні протягом певного періоду часу. Дослідження теоретичних аспектів індексів споживчих цін в Україні може охоплювати кілька ключових аспектів [1]:

Ключові аспекти дослідження індексів цін:

1. Методологія розрахунку ІСЦ: Дослідження включає аналіз методів розрахунку індексів споживчих цін, таких як метод ланцюжків, метод зважених середніх, метод Геометричного середнього тощо. Детальне розуміння методології дозволяє краще зрозуміти сутність та обмеження розрахунків індексів.

2. Склад кошика споживчих товарів та послуг: Аналіз складу кошика дозволяє визначити, які саме товари та послуги враховуються при розрахунку ІСЦ, а також оцінити їхню роль у формуванні індексу.

3. Інфляційні та дефляційні тенденції: Дослідження включає аналіз змін рівня цін на різні категорії товарів та послуг, виявлення факторів, що впливають на

інфляційні та дефляційні процеси, та їхні наслідки для економіки.

4. Вплив на споживчі витрати та життєвий рівень населення: Дослідження розглядає, як зміни в індексах споживчих цін впливають на споживчі витрати населення та загальний життєвий рівень, а також як ці зміни можуть бути управляні з метою забезпечення стабільності економіки та соціального розвитку.

5. Методи боротьби з інфляцією: Дослідження включає аналіз різних методів боротьби з інфляцією та їхнього впливу на індекси споживчих цін, включаючи монетарну політику, фіскальну політику, регулювання цін, валютну політику тощо.

6. Міжнародний контекст: Дослідження може включати порівняльний аналіз індексів споживчих цін в Україні з аналогічними показниками в інших країнах, що дозволяє зрозуміти місце України в світовому економічному контексті.

Ці теоретичні аспекти є важливими для розуміння природи та динаміки індексів споживчих цін в Україні та їхнього впливу на економіку та суспільство в цілому (рис. 1).

Аналіз історичного розвитку індексів споживчих цін є важливим для розуміння тенденцій у цінній динаміці, що впливає на споживчу поведінку, економічну активність та соціальні процеси. Дослідження такого роду дозволяє виявити різноманітні фактори, що впливають на зміни цін у часі та прогнозувати можливі перспективи розвитку цінової ситуації [2–3].

Аналіз теоретичних досліджень індексів споживчих цін (ІСЦ) включає в себе ретельне вивчення основних концепцій, методів розрахунку та прикладного значення цих показників у різних аспектах економічної теорії та практики (рис. 2).

Ось кілька ключових аспектів, які можуть бути включені до аналізу теоретичних досліджень індексів споживчих цін:

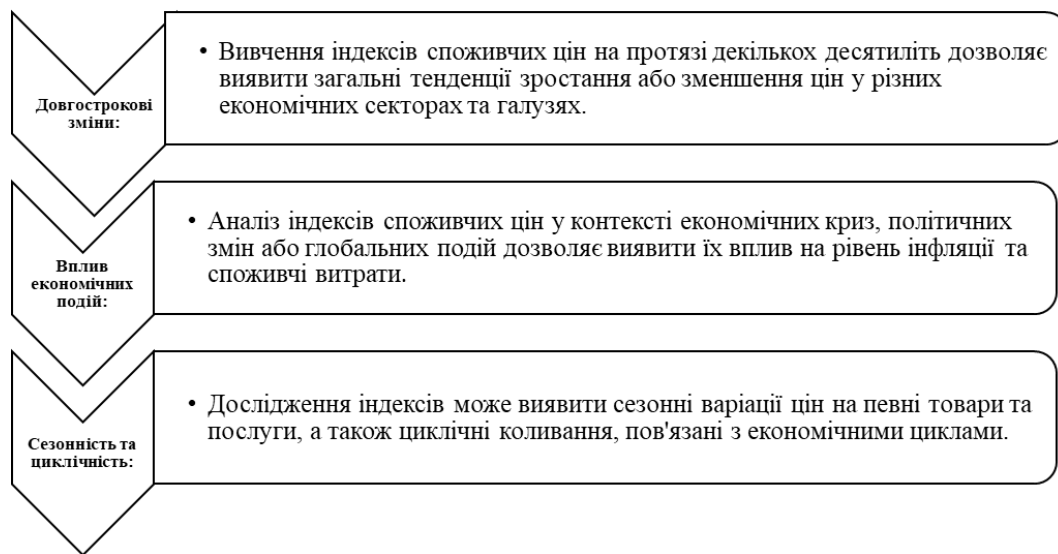

Рис. 1. Аналіз тенденцій розвитку індексів споживчих цін

Джерело: сформовано автором

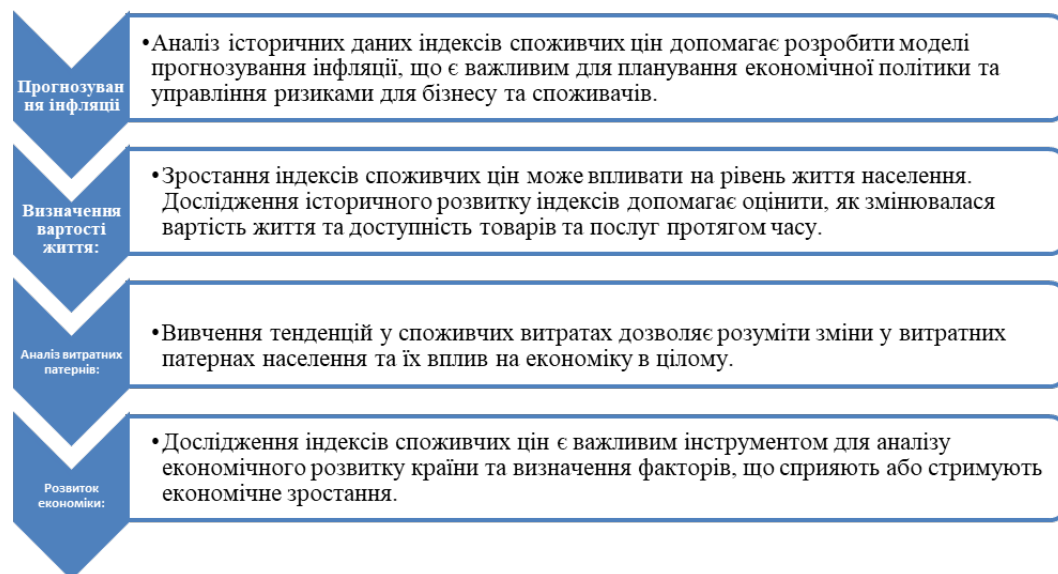

Рис. 2. Процес аналізу тенденцій розвитку індексів споживчих цін

Джерело: сформовано автором

1. Основні концепції: Дослідження включає розгляд основних теоретичних концепцій, таких як концепція кошика товарів і послуг, базовий період, вагові коефіцієнти, базовий рівень, та інші, що лежать в основі розрахунку індексів споживчих цін.

2. Методи розрахунку: Аналізується різноманітність методів розрахунку ІСЦ, включаючи методи середніх, ласпейресівський, паше, фішера та інші. Кожен метод має свої переваги та обмеження, які важливо врахувати при застосуванні в практиці.

3. Інфляційні процеси: Аналізується природа інфляції та її вплив на формування індексів споживчих цін. Розглядаються фактори, що призводять до зміни рівня цін, такі як попит та пропозиція, монетарна політика, витрати на виробництво та інші.

4. Ефекти вартості життя: Аналізується вплив змін у рівні цін на витрати населення та загальний рівень життя. Висвітлюються методи вимірювання ефектів вартості життя та їхньої важливості для соціально-економічного розвитку.

5. Монетарна політика: Розглядається роль індексів споживчих цін у формуванні та впровадженні монетар-

ної політики. Аналізуються стратегії боротьби з інфляцією та їхній вплив на економічну стабільність.

6. Міжнародний контекст: Вивчається використання та порівняння індексів споживчих цін в міжнародному контексті. Аналізуються різноманітні підходи до розрахунку ІСЦ в різних країнах та їхній вплив на міжнародну торгівлю та інвестиції [4].

Аналіз теоретичних досліджень індексів споживчих цін дозволяє краще розуміти їхню сутність, методологію та прикладне значення у вирішенні різних економічних завдань. Індеси споживчих цін на товари та послуги по регіонах у березні 2024 року представлено в табл. 1.

Щоб представити графічно динаміку споживчих цін в різних регіонах України за березень 2024 року, скористаємось лінійним графіком. На горизонтальній осі буде відображено регіони України, а на вертикальній осі – рівень Індeksu споживчих цін.

Таким чином, можна побудувати графік, на якому буде відображено зміну Індeksu споживчих цін у таких регіонах, як Київська область, Львівська область, Харківська область і Одеська область. Кожна лінія на гра-

Таблиця 1

Індеси споживчих цін на товари та послуги по регіонах у березні 2024 року
(до грудня попереднього року)

	Індекс споживчих цін	Продукти харчування та безалкогольні напої	Одяг і взуття	Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	Охорона здоров'я	Транспорт	Відпочинок і культура	Освіта	Ресторани та готелі
Україна ¹	101,2	101,3	103,0	100,1	102,9	100,0	100,3	100,7	102,5
Вінницька	100,5	100,2	100,0	100,3	102,9	99,6	99,6	101,4	102,0
Волинська	101,2	101,5	99,4	100,2	102,7	99,5	100,1	100,7	101,8
Дніпропетровська	101,3	101,5	105,7	99,9	102,4	99,5	100,0	100,7	103,0
Донецька	101,3	101,6	103,1	100,0	102,8	99,7	100,4	100,0	102,7
Житомирська	100,9	100,2	101,7	99,8	103,8	100,9	100,1	100,3	102,3
Закарпатська	101,3	101,4	96,5	99,2	103,7	99,9	100,4	101,4	103,7
Запорізька	100,6	100,7	101,2	100,4	102,3	100,4	100,0	100,3	101,0
Івано-Франківська	101,6	101,4	101,3	100,1	103,7	101,6	102,4	100,2	104,9
Київська	101,1	100,6	103,1	100,5	104,3	98,6	100,9	100,6	102,1
Кіровоградська	101,4	102,0	96,4	100,2	102,0	100,2	99,2	101,3	102,3
Луганська	101,3	101,4	103,1	100,0	102,8	99,7	100,4	100,0	102,7
Львівська	101,4	101,1	102,3	99,7	104,6	101,5	98,9	101,2	102,0
Миколаївська	101,3	101,3	100,8	100,2	103,6	100,2	97,6	100,8	104,0
Одеська	101,4	101,6	102,3	100,5	102,8	99,6	99,8	100,0	102,0
Полтавська	100,6	100,4	105,7	100,2	102,1	98,7	98,8	100,4	101,1
Рівненська	101,1	101,1	104,7	99,7	102,8	99,3	97,6	101,1	102,3
Сумська	100,0	99,6	101,1	100,3	102,1	98,4	101,7	102,0	102,3
Тернопільська	101,1	100,7	102,3	100,8	102,6	100,1	100,5	100,0	104,2
Харківська	101,4	101,5	107,5	99,5	103,1	98,7	101,4	100,6	102,2
Херсонська	101,1	102,2	100,3	100,0	102,3	100,2	100,4	100,0	101,2
Хмельницька	100,6	100,0	101,7	99,9	102,6	99,1	100,7	101,6	102,6
Черкаська	100,5	99,4	103,2	100,8	102,9	99,4	100,1	103,2	100,0
Чернівецька	101,2	100,9	104,8	100,0	102,4	101,6	100,5	100,0	105,4
Чернігівська	100,9	100,3	107,1	100,1	102,1	100,8	100,6	101,8	103,3
м. Київ	102,6	104,1	106,4	100,6	102,2	100,8	101,6	100,4	102,9

Джерело: сформовано авторами згідно [12]

Рис. 3. Динаміка споживчих цін по регіонах України (березень 2024 р.)

Джерело: сформовано автором згідно [12]

фіку буде представляти динаміку цін у відповідному регіоні протягом березня 2024 року.

Таке графічне представлення надасть можливість порівняти тенденції цінової динаміки в різних частинах країни та виявити можливі регіональні відмінності (рис. 3).

Щоб проаналізувати ці дані, подивимося на зміни індексів споживчих цін у різних регіонах та в різних категоріях товарів та послуг у березні 2024 року порівняно з груднем попереднього року. Загальна тенденція: індекси споживчих цін в Україні зросли на 1.2% у порівнянні з груднем попереднього року. Це свідчить про невелике збільшення загального рівня цін на товари та послуги. Продукти харчування та безалкогольні напої: Ціни на ці товари зросли незначно, на 1.3% у середньому

по Україні. Алкогольні напої, тютюнові вироби спостерігається помірне зростання цін, на 1.8%. Ціни на категорію одяг і взуття зросли найбільше, на 3.8%. Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива зросли на 3%, що є значним збільшенням. Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла зросли майже на 0.1%, що є незначним збільшенням. Ціни на охорону здоров'я зросли на 0.4%, що є незначним збільшенням. Ціни на транспорт зросли на 2.9%, що також є помірним збільшенням. Зв'язок підвищився на 0.9%. Ціни на ці послуги категорії Відпочинок і культура зросли на 0.7%. Ціни на освіту зросли на 2.5%. Ресторани та готелі зросли на 2.5%.

Щоб згрупувати області за індексом цін, можна розподілити їх за діапазонами значень індексів (рис. 4).

Джерело: сформовано автором згідно [12]

Це дозволить легше оцінити, як області відрізняються за рівнем індексу споживчих цін.

Загалом, бачимо, що в різних областях ціни зросли по-різному. Наприклад, найбільше зросли ціни в Харківській області, а найменше – у Волинській та Полтавській областях. Це може бути пов'язано з різним рівнем попиту, виробництва та доступу до ресурсів у різних регіонах.

Отже, можна зробити висновок, що загальний рівень цін зрос у березні 2024 року порівняно з груднем попереднього року, причому різні категорії товарів та послуг демонструють різні темпи зростання цін. Крім того, є певні регіональні відмінності у динаміці цін.

Висновки. Таким чином, було розглянуто комплексний огляд Індексів споживчих цін (ІСЦ) в регіонах України за березень 2024 року, поєднуючи теоретичні аспекти з практичним аналізом. Шляхом дослідження методології розрахунку ІСЦ та факторів, що впливають на цінову динаміку, стаття розкриває економічну картину країни. Теоретичні роздуми розкривають призначення ІСЦ як індикатора інфляції та вартості життя,

а практичний аналіз розкриває регіональні відмінності та фактори, що впливають на динаміку цін.

Аналізуючи тенденції ІСЦ у різних регіонах, дослідження підкреслює багатогранність економічних процесів в Україні. Регіональні відмінності в економічному розвитку, виробництві та споживанні виявляються ключовими факторами формування динаміки ІСЦ. Крім того, вплив зовнішніх чинників, таких як коливання валютного курсу та цінова політика, підкреслює взаємозв'язок регіональних економік з глобальними та національними силами. Наслідки динаміки ІСЦ виходять за межі економічних показників, охоплюючи добробут населення та загальну стабільність економіки. Високі рівні інфляції можуть підірвати пошуку силу та загрожувати економічній стабільності, тому ефективний моніторинг і управління динамікою цін є надзвичайно важливими. Таким чином, отримані висновки становлять цінний внесок для формування стратегій управління економічними викликами та сприяють розвитку стратегій для забезпечення стійкості та процвітання країни.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко Д., Ковальова О. Аналіз інфляційних та дефляційних тенденцій в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка та управління : збірник наукових праць*. 2020. № 3(25). С. 45–54.
2. Коваленко І., Іванов С. Динаміка індексів споживчих цін в Україні: аналіз тенденцій та вплив на економіку. *Економіка та фінанси*. 2019. № 6(42). С. 56–68.
3. Boskin M.J., Dulberger E.R., Gordon R.J., Griliches Z., Jorgenson D. W. Consumer Prices, the Consumer Price Index, and the Cost of Living. *Journal of Economic Perspectives*. 1996. № 10(1). С. 3–26.
4. Cecchetti S.G., Kim J. Inflation Targeting, Price-Path Targeting, and Output Variability. *National Bureau of Economic Research Working Paper*. 2003. No. 9672.
5. Павленко А., Корнієнко Ю. Вплив інфляційних процесів на споживчі витрати населення: емпіричний аналіз українського ринку. *Економічний розвиток України*. 2017. № 8(14). С. 34–47.
6. Fischer S. Relative Shocks, Relative Price Variability, and Inflation. *Brookings Papers on Economic Activity*. 1981. № (1). С. 381–431.
7. Goodhart C.A.E., Hofmann B. House Prices, Money, Credit, and the Macroeconomy. *Oxford Review of Economic Policy*. 2008. № 24(1). С. 180–205.
8. Mishkin, F.S. Is the Fisher Effect for Real? A Reexamination of the Relationship between Inflation and Interest Rates. *Journal of Monetary Economics*. 1992. № 30(2). С. 195–215.
9. Шевченко О., Соколова Л. Індекс споживчих цін як індикатор економічної стабільності: аналіз українського досвіду. *Вісник економічної науки*. 2016. № 4(18). С. 102–115.
10. Stock J.H., Watson M.W. Why Has U.S. Inflation Become Harder to Forecast? *Journal of Money, Credit and Banking*. 2007. № 39(S1). С. 3–33.
11. Петренко М., Григорович О. Трансформація споживчого патерну в Україні: аналіз тенденцій та перспективи. *Економічний аналіз*. 2018. № 12(2). С. 78–89.
12. Індеси споживчих цін по регіонам України (березень 2024). URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.04.2024).

References:

1. Tkachenko, D., & Kovalova, O. (2020) Analiz inflatsiynykh ta deflyatsiynykh tendentsiy v Ukraini: problemy ta perspektvy [Analysis of inflationary and deflationary trends in Ukraine: problems and prospects]. *Ekonomika ta upravlinnia: zbirnyk naukovykh prats*, no. 3(25), pp. 45–54.
2. Kovalenko, I., & Ivanov, S. (2019) Dynamika indeksiv spozhyvchykh tsin v Ukraini: analiz tendentsiy ta vplyv na ekonomiku [Dynamics of consumer price indices in Ukraine: analysis of trends and impact on the economy]. *Ekonomika ta finansy*, no. 6(42), pp. 56–68.
3. Boskin, M. J., Dulberger, E. R., Gordon, R. J., Griliches, Z., & Jorgenson, D. W. (1996) Consumer Prices, the Consumer Price Index, and the Cost of Living. *Journal of Economic Perspectives*, no. 10(1), pp. 3–26.
4. Cecchetti, S. G., & Kim, J. (2003) Inflation Targeting, Price-Path Targeting, and Output Variability. *National Bureau of Economic Research Working Paper*, no. 9672.
5. Pavlenko, A., & Korniyenko, Yu. (2017) Vplyv inflatsiynykh protsesiv na spozhyvchi vytraty naseleennia: empyrychnyi analiz ukrainskoho rynku [Impact of inflationary processes on consumer spending: empirical analysis of the Ukrainian market]. *Ekonomichnyi rozvytok Ukrainy*, no. 8(14), pp. 34–47.
6. Fischer, S. (1981) Relative Shocks, Relative Price Variability, and Inflation. *Brookings Papers on Economic Activity*, no. 12(1), pp. 381–431.
7. Goodhart, C. A. E., & Hofmann, B. (2008) House Prices, Money, Credit, and the Macroeconomy. *Oxford Review of Economic Policy*, no. 24(1), pp. 180–205.

8. Mishkin, F. S. (1992) Is the Fisher Effect for Real? A Reexamination of the Relationship between Inflation and Interest Rates. *Journal of Monetary Economics*, no. 30(2), pp. 195–215.
9. Shevchenko, O., & Sokolova, L. (2016) Indeks spozhyvchykh tsin yak indykator ekonomichnoi stabilnosti: analiz ukrainskoho dosvidu [Consumer Price Index as an indicator of economic stability: analysis of Ukrainian experience]. *Visnyk ekonomichnoi nauky*, no. 4(18), pp. 102–115.
10. Stock, J. H., & Watson, M. W. (2007) Why Has U.S. Inflation Become Harder to Forecast? *Journal of Money, Credit and Banking*, no. 39(S1), pp. 3–33.
11. Petrenko, M., & Hryhorovych, O. (2018) Transformatsiia spozhyvchoho paternu v Ukraini: analiz tendentsii ta perspektivy [Transformation of consumer pattern in Ukraine: analysis of trends and perspectives]. *Ekonomichniy analiz*, no. 12(2), pp. 78–89.
12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2024) Sotsialni indykatory rivnia zhyttia naseleння [Social indicators of living standards]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>